

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות יבמות- כונה ביבום- אבא שאול וחכמים

Page 1 of 2 – YIJE 5772 – Set 6

- 1 משנה מסכת בכורות פרק א משנה ז
- 2 [ז] לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו מצות פדיה קודמת למצות עריפה שנאמר (שמות י"ג) ואם לא תפדה
- 3 וערפתו מצות יעידה קודמת למצות פדיה שנאמר (שם /שמות/ כ"א) אשר לא יעדה והפדה מצות יבום קודמת למצות חליצה
- 4 בראשונה שהיו מתכונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום מצות גאולה
- 5 באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר (ויקרא כ"ז) ואם לא יגאל ונמכר בערכך:
- 6 רמב"ם על משנה מסכת בכורות פרק א משנה ז
- 7 ודבריו כאן בחליצה והיבום כדעת מי שאומר שאינו מותר בשום אופן שיתכוון היבם בביאת היבמה שלא לשם מצוה, אבל אם
- 8 לקחה לשם ממון או לשם נואי הרי הוא כאלו פגע בערוה, וזה בלתי נכון, אלא משנסתלק ממנה אסור הערוה כאשר מת אחיו
- 9 בלי בנים הרי היא מותרת ואפילו נתכוון שלא לשם מצוה, והרי הדין לפי שטה זו שמצות יבום קודמת למצות חליצה בכל זמן,
- 10 וכן הלכה.
- 11 תלמוד ירושלמי מסכת יבמות פרק א דף ב טור א /מ"א
- 12 רבי הונא פתר מתניתא מצות תאכל מצוה לפי שהיתה בכלל היתירה עד שלא הקדישה רוצה לוכל חמץ אוכל מצה אוכל
- 13 תלמוד לומר מצות יאכל מצוה כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה לפי שהיתה בכלל היתר עד שלא נישאת לאחיו רצה לכנוס לשם
- 14 תואר כונס לשם ממון כונס נישאת לאחיו ונאסרה מת אחיו בלא בנים חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רצה לכנוס
- 15 לשם תואר כונס לשם ממון כונס תלמוד לומר יבמה יבוא עליה מצוה אתיא דרבי חונה כאבא שאול דתנא אבא שאול אומר
- 16 הכונס את יבמתו לשום נוי או לשום דברים אחרים הרי זה בעילת זנות וקרוב להיות הוולד ממזר מה אבא שאול ברבי עקיבה
- 17 דרבי עקיבה אמר יש ממזר ביבמה מה דאמר רבי עקיבה ביבמה שזינת מה דאמר אבא שאול ביבמתו אתיא כרבי יוסי בר
- 18 חלפתה דר' יוסי בן חלפתא ייבם את אשת אחיו חמש חרישות חרש וחמש נטיעות נטע ודרך סדין בעל אילו הן רבי ישמעאל
- 19 בי רבי יוסי רבי לעזר בי רבי יוסי ר' מנחם בי רבי יוסי ורבי חלפתא ברבי יוסי רבי אבדימוס בי רבי יוסי
- 20 תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד ב
- 21 אמר רבי יוסי: חמש בעילות בעלתי, ונטעתי חמשה ארזים בישראל. ומאן אינון - רבי ישמעאל ברבי יוסי, ורבי אלעזר ברבי
- 22 יוסי, ורבי חלפתא ברבי יוסי, ורבי אבטילס ברבי יוסי, ורבי מנחם ברבי יוסי. והאיכא ורדימס! - היינו ורדימס היינו מנחם.
- 23 ואמאי קרי ליה ורדימס - שפניו דומין לורד. למימרא דרבי יוסי מצות עונה לא קיים? - אלא אימא: חמש בעילות בעלתי
- 24 ושנית.
- 25 תוספות מסכת שבת דף קיח עמוד ב
- 26 אימא ה' בעילות בעלתי ושנית - ובירושלמי משני דיבמות היו ולא רצה לקיים בהן מצות עונה אלא רק כדי לקיים מצות יבום
- 27 דהיינו ביאה ראשונה.
- 28 חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קיח עמוד ב
- 29 אלא אימא חמש בעילות בעלתי וכו'. ובירושלמי (יבמות פ"א ה"א) תירצו חמש בעילות ממש ומשום דיבמה הואי והוה חייש
- 30 דילמא בעיל לשם נוי בעלמא ודומה לו כפוגע באשת אח.
- 31 חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף לט עמוד ב
- 32 ומשמע לי דלהך סברא דאבא שאול הבא על יבמתו אנוס ומזיד לא קנה, דהא איהו דריש יבמה יבא עליה למצוה ואנן דרשינן
- 33 בעל כרחה והיאך אפשר שיהא זה כפוגע בערוה והולד ממזר ורחמנא רבייה לקנייה, אלא ודאי לאבא שאול לא קני, מעתה
- 34 הדבר מוכרע שהלכה כדברי חכמים מכמה סוגיות שבפרק הבא על יבמתו דכולהו אמוראי מודו בהו דקנה.

- 1 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף נג עמוד ב
- 2 /מתני'/. הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, אפי' הוא שוגג והיא מזידה, הוא מזיד והיא שוגגת, הוא
3 אונס והיא לא אנוסה, היא אנוסה והוא לא אנוס,
- 4 חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף נג עמוד ב
- 5 הבא על יבמתו וכו'. פי' וסתמא דלא כאבא שאול דאמר (ל"ט ב') שהכונס יבמתו לשום נוי כאילו פגע בערוה, וההיא אפילו
6 בדיעבד היא כדקתני הכונס, ובמזיד היינו כמו לשם נוי שהרי עושה לזנות בעלמא כדפרש"י ז"ל, ואפשר דאבא שאול מדרבנן
7 קאמר, והיינו דאמר כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר מדרבנן קאמר, וחכמים אומרים יבמה יבא עליה מ"מ
8 דאפילו מדרבנן קנה ואינו כאילו פוגע בערוה, וזה יותר נכון מדלא פריך בגמ' מתני' דלא כאבא שאול כנ"ל, ודכו"ע לכתחילה
9 אסור לכנוס לשם נוי וזנות והכא קתני בדיעבד.
- 10 בית שמואל סימן קסו ס"ק ה
- 11 ה בין לשם זנות - אף לשיטת הפוסקים דסבירא להו מ"ח קודם כאבא שאול דאמר הכונס לשם זנות לשם נוי כאלו נוגע
12 בערוה מ"מ בדיעבד קונה כ"כ הנ"י ולטעמו אזיל דכתב ר"פ הע"י אבא שאול מדרבנן קאמר דאסור לייבם לשם נוי מ"ה ס"ל
13 בדיעבד קונה כיון מדאורייתא ליכא איסור, מיהו י"ל אף אם היה מדאורייתא אסור לייבם לשם נוי או ד"א מ"מ קנה אותה ועיין
14 סימן קע"ד מ"ש:
- 15 בית שמואל סימן קעד ס"ק ג
- 16 ג קנאה ונפטרת צרתה - כמ"ש בס"ק א' הטעם, ולכאור' תימא ע"פ סוגיא שם משום דעשה דוחה ל"ת מ"ה חזי' לביאה וקונה
17 אותה בביאה ונפטרה צרתה ונדחה שם תירוץ של רבא דאמר דלא דחי' עשה את ל"ת מאחר דיכול לקיים שניהם העשה ואת
18 ל"ת וליתן חליצה ונדחה שם מטעם דקיי"ל חליצה במקום יבום לאו מצוה היא, א"כ להני פוסקים דפסקו מצות חליצה קודם
19 כמ"ש בסימן קס"ה א"כ אין העשה דוחה את הל"ת כמימרא דרבא דהא מצות חליצה יותר מצוה א"כ תירוץ של רבא עיקר
20 לפ"ז לא דחי' את הל"ת ולא נפטרה הצרה דלא קיימא לביאה כקושי' הש"ס שם, וצ"ל מצות חליצה קודם דרבנן אבל
21 מדאורייתא מצות יבום לכ"ע קודם ודחי' את הל"ת וכן הוא בנ"י כמה שהבאתי לעיל, אלא צריך ישוב הש"ס דף ל"ט דמשמע
22 דפליגי אם איכא א"ד דהא חכמים דפליגי על אבא שאול למדו מקרא יבמה יבא עליה ואם א"ש מדרבנן קאמר איך מייתו רבנן
23 קרא מדאורייתא, וי"ל רבנן ס"ל אפי' אם נושא לשם דבר אחר ליכא איסור דאורייתא מ"ה אם נושא סתם וא"י אם נושא לשם
24 ד"א לא גזרי' דרבנן לכן הביאו קרא יבמה יבא עליה כלו' כיון דאורייתא ליכא איסור לא גזרי' חז"ל בנושא סתם, ואבא שאול
25 ס"ל אם נושא לשם ד"א איכא א"ד מ"ה ס"ל אם נושא סתם אסור והא דקאמר מח"ק היינו כיון דמח"ק מ"ה גזרו חז"ל אם א"י
26 אם נושא לשם ד"א דאל ישא אותה כנ"ל למ"ש הנ"י עוד מוכח בסוגיא זו כל שאינה עולה ליבום מדאורייתא אינה פוטרת את
27 צרתה בביא' שלה וגם אתה עצמה אינה פוטרת בביאה זו דהא הקשה שם מבריי' אם בא עליה הפצוע קנאה ושם לא איירי
28 דישראל צרה ולכאור' קשה למה כתב הרמב"ם פ"ו אם בא על אלמנה מן נשואין לא נפטרה הצרה ת"ל היא עצמה ג"כ אינה
29 פטורה ויש ליישב:
- 30 שו"ת הרמב"ם סימן ריח
- 31 וידועה לכם מסקנת פסק ההלכה, שמצות יבום קודמת למצות חליצה, אפילו אינו מתכוין לשם מצוה, אלא לשם נוי או לשם
32 ממון, +כן פסק רבי' בה' יבום פ"א ה"ב, ספר המצוות מ"ע רי"ז, ועי' פ"ן סי' קצ"ח, ועי' המקורות שציין גינצברג גש"ב עמ'
33 ר"ע, תה"ג אסף א סי' נ"ח, תה"ג מרמורשטיין סי' י"א (עמ' נ"ו) והקטע לר' נהוראי ב"ר נסים אצל מאן ח"ב רמ"ג + הואיל
34 ולאחר שמת (אחיו) בלא בנים, הותרה (לו) ונסתלק איסור הערוה בכלל, כחכמים. אבל לפי שיטת אבא שאול מצות חליצה
35 קודמת, להיותו סובר, שאיסור אשת אח דחוי מפני היבום, ואם מתכוונים לדבר אחר זולתי המצוה, הריהו כאלו פגע בערוה.
36 ואין הלכה כמותו, כמו שבאר התלמוד +יבמות ל"ט ב' וש"נ, על ת' זו כתבו: ב"ג בהמגיד שם עמ' רנ"ד, רס"א, גייגר תולדות
37 הרמב"ם עמ' נ"ה, הע' ל (כ"כ גייגר ח"ג פ"ב), פרנקל ראספונסנליתר עמ' ס"ח, שי"ר בהקדמתו לס' הגיון הנפש הוצ' פריימאן
38 עמ' ל"ה, אה"ו בבית הלמוד ח"א רכ"ט הע' כ"ו, יואל, אברגלובה ח"ב עמ' נ"ז והלאה, עפנשטיין עמ' נ"ד ועוד, פ"ן + וכתב
39 משה.